

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Úprava lidových písní pro dětský
folklorní soubor**

**Vypracovala: Veronika Moravcová
Vedoucí práce: Mgr. Martin Voříšek Ph.D.
České Budějovice 2022**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval(a) pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích 4.7.2022

.....

Veronika Moravcová

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Martinu Voříškovi Ph.D., za odborné vedení práce, věcné připomínky, ochotu a trpělivost při konzultacích při vypracování bakalářské práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou dětských folklorních souborů a obsazeností jejich kapel. V teoretické části jsou definovány pojmy, které souvisí s folklorem a jeho oblastmi. V praktické části jsou obsaženy úpravy lidových písní pro dětskou lidovou kapelu při dětském folklorním souboru a jejich jednotlivé rozbory.

KLÍČOVÁ SLOVA

Dětský folklor, hudba, lidová kapela, úprava písní

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with the issue of children's folklore ensembles and the occupancy of their bands. Concepts related to folklore and its areas are defined in the theoretical part. The practical part includes arrangements of folk song for a children's folk band in a children's folklore ensemble and their individual analyses.

KEYWORD

Children's folklore, music, folk band, arrangement of songs

Obsah

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST.....	7
VYMEZENÍ JEDNOTLIVÝCH POJMŮ.....	7
ETNOGRAFIE.....	7
Etnografické regiony:.....	8
FOLKLOR.....	9
FOLKLORISTIKA.....	10
DĚTSKÝ FOLKLOR.....	10
ETNOMUZIKOLOGIE.....	10
LIDOVÁ PÍSEŇ.....	11
HISTORICKÝ KONTEXT.....	13
OBSAZENÍ LIDOVÉ KAPELY.....	14
Housle.....	14
Klarinet.....	14
Basa.....	14
Vozembouch.....	15
Malá selská muzika.....	15
Velká selská muzika.....	15
Malá dudácká muzika.....	15
Velká dudácká muzika.....	15
ROZVOJ HUDEBNOSTI.....	17
SLOŽENÍ KAPEL U DFS A DĚTSKÝCH LIDOVÝCH MUZIK OBLASTI JIHOZÁPADNÍCH ČECH.....	19
HUDEBNÍ FORMY.....	25
PRAKTICKÁ ČÁST.....	27
ZÁVĚR.....	37
ZDROJE.....	38

ÚVOD

Téma pro mou bakalářskou práci jsem si zvolila úpravy lidových písní pro dětské folklorní soubory (dále DFS).

Lidová píseň a folklor mě provází už od dětství. Největší zásluhu pro můj osobní rozvoj v této tematice mají moji rodiče. Můj tatínek je zakládajícím členem Soběslavské chasy mladé a zároveň také společně s mojí maminkou založili DFS Soběslavský Ráček, jako přípravku pro soubor dospělý. Zaměřujeme se na folklor v oblasti Soběslavských Blat.

V Soběslavském Ráčku jsem od jeho založení, nejdříve jako člen, později jsem vypomáhala s vymýšlením tanečních kroků a nyní po získání muzikantů působím jako kapelník. Protože se k nám přidali dětské muzikanti, bylo potřeba upravit noty, jenže knižní prameny k úpravám a vedení dětských folklorních kapel nejsou, rozhodla jsem se této problematice věnovat. Myslím si, že s tímto problémem se nepotýkám jen já, ale i jiní kapelníci dětských folklorních kapel. A proto jsem se rozhodla tuto problematiku ve své práci zpracovat.

V teoretické části se zaměřuji na vysvětlení základních pojmů týkajících se folklóru, folklorních oblastí a historii folklorní kapely. Dále popisuji a definuji dětskou hudebnost.

V praktické části se zabývám vlastním rozborem písní a jejich ukázkami.

Cílem mé práce bylo vytvořit možný návod k úpravě písní pro použití jak v našem souboru, ale i v ostatních dětských souborech jihozápadních Čech, tak jako inspirace pro jiné oblasti, které by si musely doplnit své specifické krajové zvláštnosti.

Při zpracování tématu jsem narazila na několik překážek ohledně věrohodnosti a aktuálnosti zdrojů. Knihy, které se letmo věnovaly tomuto tématu, byly tisknuty na začátku 20. století. Pokud se jednalo o nějakou novější literaturu, byla koncipovaná ve formě příručky, jak postupovat, jenže tyto knihy byly velmi ovlivněny komunistickou ideou.

TEORETICKÁ ČÁST

VYMEZENÍ JEDNOTLIVÝCH POJMŮ

Při zkoumání lidové tvorby jsou důležité některé pojmy jako rozdíl mezi folklorem a folkloristikou, samotné oblasti a jejich specifika. Proto jsem se rozhodla věnovat ve své práci této problematice začátek teoretické části.

ETNOGRAFIE

„Nebo-li národopis nebo také lidopis, můžeme definovat jako společenskou vědu zabývající se zkoumáním kolektivně vytvářených a tradovaných jevů života a kultury v tradičních skupinách (pospolitostech).“¹

Při sběru a výzkumu dat využívá vlastních metod a technik, které zpracovává a zveřejňuje ve formě monografie. Často bývá propojována s dalšími společenskovědními obory, především archeologie, historie a dějiny umění, sociologie. Díky těmto dalším oborům studuje etnografie charakter života zejména na vesnici, od hmotných až o duchovní kulturu dané oblasti. Vytvoření obrazu vývoje společenského i rodinného života vzniká kombinováním rozmanitých typů informací.

„Vymezení pojmu etnografie se v 1. polovině 20. století ustálilo v podobě významově posunuté od původních definic a od řady překladových ekvivalentů. Postupně české vymezení etnografie začalo nejpřesněji odpovídat obsahu německého pojmu Volkskunde s důrazem na lidovou kulturu vlastního etnika. Definice etnografie v tomto pojetí odkazovaly na tradiční jevy lidové hmotné a duchovní kultury a na její zkoumání jakožto historického jevu v intencích dějin kultury, tzv. malé historie nebo dějin každodenního života.“²

1 Československá vlastivěda, díl III Lidová kultura, str. 20

2 Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska

Etnografické regiony:

„Taktéž národopisné oblasti, jejichž hranice byly nejčastěji určovány podle novodobě diferenciovaných prvků lidové kultury, zejména podle krojů a dialektů.“³

- Brněnsko (*Slavkovsko, Vyškovsko*)
- Haná (*Prostějovsko, Kroměřížsko, Tovačovsko*)
- Hanácké Slovácko (*Kloboucko, Mikulovsko, Ždánsko*)
- Horácko (*Boskovicko, Blanensko, Třebíčsko, Jihlavsko, Pelhřimovsko, Dačicko, Žďársko*)
- Kraj Pražský (*Praha, Mělnicko, Kladensko, Nymbursko*)
- Lašsko (*Ostravsko, Frýdecko*)
- Podhorácko (*Znojemsko, Moravskokrumlovsko*)
- Podkrkonoší (*Jičínsko, Náchodsko, Orlicko*)
- Pojizeří (*Československo, Turnovsko, Mladoboleslavsko*)
- Polabí (*Hradecko, Pardubicko, Chrudimsko, Litomyšlsko, Hlinecko, Podřipsko*)
- Posázaví (*Benešovsko, Vlašimsko*)
- Pošumaví (*Chodsko, Prácheňsko, Klatovsko*)
- Povltaví (*Budějicko, Doudlebsko, Blatsko, Písecko, Milevsko, Tábořsko, Soběslavsko*)
- Slezsko (*Těšínsko, Opavsko, Hlučínsko, Jablunkovsko*)
- Slovácko (*Hornácko, Podluží, Moravské Kopanice, Luhačovické Zálesí, Dolňácko*)
- Valašsko (*Zlínsko, Vizovicko, Rožnovsko, Valašské Kloboucko, Valašskomeziříčsko, Frenštátsko, Vsacko*)
- Západní Čechy (*Berounsko, Příbramsko, Rakovnicko, Plzeňsko, Kralovicko, Slánsko, Karlovarsko, Stříbrsko, Plassko, Chebsko*)⁴

3 Československá vlastivěda, díl III Lidová kultura, str. 22

4 *Folklorní sdružení České republiky* [online]. Strážnice, 1998 [cit. 2022-05-21]. Dostupné z:

<http://archiv.fos.cz/fos/menu.phtml>

FOLKLOR

Folklor můžeme označit jako specifickou oblast kultury, která je spojením několika dalších oborů. Klasické folklorní dílo je z ruky neznámého autora tradováno z generace na generaci nejčastěji ústní podobou. Z tohoto důvodu je velmi těžké určit přesnou dataci vzniku jednotlivých písní.

Dříve byly do pojmu zahrnovány veškeré lidové projevy, jejich hmotné i nehmotné statky.

„Také v kontextu muzikologie byl slovu folklór ve 20. a 30. letech 20. stol. (PHSN I, s. 122) přisouzen význam odborné disciplíny, zabývající se studiem lidových hudebních projevů. Pro odlišení vědy od předmětu byl ovšem nakonec jako název příslušné vědní disciplíny zaveden termín hudební folkloristika, který používala např. i sovětská muzikologie. Hudebně folkloristické bádání je pak integrováno do rámce etnomuzikologie.“⁵

FOLKLORISTIKA

„Folkloristiku chápeme jako samostatnou společenskou vědu, zabývající se ústní, většinou nefixovanou slovesností, hudbou a tancem, částečně též obřady a hrami.“⁶

Je vázána k vnitřnímu významu slova folklór, který často zahrnuje nejen hudební, taneční a slovesnou složku, ale také hmotné památky.

Často bývá zahrnována do pojmu etnomuzikologie, zabývající se projevem tradiční hudební kultury. *„Etnomuzikologie odpovídá na otázky, co je hudba, jaké jsou její počátky, vztahy mezi kulturami, mezi lidovou a umělou hudbou, zabývá se otázkami hudebně-psychologickými, akustickými a sociologickými, studiem kontextu tradiční hudby, stylovou a strukturální analýzou.“⁷*

5 MACEK Petr, Slovník české hudební kultury

6 Československá vlastivěda díl III. Lidová kultura, str. 20

7 Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska

DĚTSKÝ FOLKLOR

Je rozmanitý souhrn vlastní dětské tvorby, tvorby určené dětem a prvky z dospělého folkloru, které již neplní svou původní funkci či ztratily význam.

ETNOMUZIKOLOGIE

Etnomuzikologii definujeme jako srovnávací hudební vědu, ale zároveň jako disciplínu hudební folkloristiky.

„Odpovídá na otázky, co je hudba, jaké jsou její počátky, vztahy mezi kulturami, mezi lidovou a umělou hudbou, zabývá se otázkami hudebně-psychologickými, akustickými a sociologickými, studiem kontextu tradiční hudby, stylovou a strukturální analýzou.“⁸

Úkolem etnomuzikologie je uchování, zkoumání a zpřístupňování hudební dokumentace tradiční hudební kultury.

Výrazným ulehčením při sběru dat bylo uvedení techniky do hudby.

LIDOVÁ PÍSEŇ

Lidová píseň je neodmyslitelnou součástí každé kultury. Většinou bývá jednohlasá, může být i vícehlasá, doprovázená kapelou, často i tancem. Za lidový dvojhlas jsou označovány písně, ve kterých jednotlivé hlasy postupují především v terciích.

Základními znaky lidové písně je neznámé autorství, předávání ústní podobou.

„Význam zpěvu v životě českého lidu se osvědčil již v době husitské, a to v takové míře a podobě, pro jakou bychom sotva kde jinde našli náležitou obdobu. Tehdy se ovšem jednalo o duchovní písně vesměs umělého původu. Zlatý věk lidové písně světské ve smyslu produkčním nastal v 17. století a zvláště v 18. století. Avšak až s počátkem národního obrození se dostalo lidové písně pozornosti všech vrstev a tříd nově se formulujícího českého národa. Od té doby až dodnes, nehledě na údobí zvýšeného, nebo zase klesajícího zájmu, dosahuje v Čechách lidová píseň a s ní související lidová hudba a tanec již téměř dvě století významu přímo přenárodního“⁹

8 Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska

9 HOLAS Čeněk, České národní písně

Často se setkáváme s různými podobami jednotlivých písní a jejich obměnami melodií nebo textů. Ale nikdy nemůžeme přesně říci, která verze je ta první, a které jsou odvozené nebo která je ta správná.

Slova písní jsou tematicky zaměřená, často vyjadřují pocity, vypráví o určitém okamžiku, člověku.

„Výraz lidová píseň je ekvivalentem německého Volkslied, který 1773 zavedl J. G. Herder (1744 – 1803) jako pandán k francouzskému poésie populaire a anglickému popular song. V češtině vytěsnil do té doby užívaná pojmenování prstonárodní nebo národní píseň.“¹⁰

Bě - ží liš-ka k Tá-bo-ru, ne-se py-tel záz-vo-ru. Je-žek za ní pos-pí-chá, že jí py-tel roz-pí-chá.
Když jsem hu-sy pá - sa-la, zi-mou jsem se tře - sa-la. Teď už hu-sy ne-pa-su, a zi-mouse ne-tře-su.

Obrázek 2: Příklad melodie s různým otextováním

K Bor-ko - vi-cům ces-ta sa-mý blá - to. Ne-sto - jíš mi hol-ka vě-ru za to. A-bych já
k vám ve-čer cho - dil, za ru - ku se s te-bou vo - dil. Za-po - meň, za - po-meň na to.

K Bor-ko-vi-cům ces-ta sa-mý blá - to. Nes-to-jíš mi hol-ka vě-ru za to. A - bych já k vám
ve-čer cho - dil, za ru-ku se s te-bou vo - dil. Ne - za-po - meň, ne - za-po - meň na to

Obrázek 3: Příklad textu s dvojí melodií (první táhlá, druhá ve svižném polkovém tempu)

10 Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska, str. 485

Vče-ra jsem byl u mu-zi - ky, u mu-zi - ky ce-lý den. Ni - kde jsem tam, svo - jí mi - lou,

16

ni - kde jsem tam ne - vi - děl. Vče - ra jsem byl u mu - zi - ky, u mu - zi - ky ce - lý den.

30

Ni - kde jsem tam, svo - jí mi - lou, ni - kde jsem tam ne - vi - děl.

Obrázek 4: Příklad textu, který má stejnou melodii v různé rytmičce

HISTORICKÝ KONTEXT

V historickém kontextu se setkáváme především s problémem dochovanosti lidové hudební kultury. Dochovaný instrumentář je různorodý, ale stejně nedovoluje vyvozovat závěry o tehdejší melodice a tonálním systému.

Nerozlučným průvodcem českého lidu ve všech dobách a při všech příležitostech byla hudba a zpěv. Rytmus rodinného života byl celoživotně svázán s lidovou písní, a proto v průběhu 17. století byly lidové písně propojeny také s obřady církevního roku.

V roce 1825 byl uskutečněn Eicklerův topografický výzkum, který se zabýval příležitostmi při kterých byly lidové písně používány. Z něj se taktéž dozvídáme, že jako doprovod nejčastěji hrály dudy, housle a klarinet.

V druhé polovině 19. století dochází k úpadku folklórních projevů. Lidová hudba stále sloužila k zábavě lidu, ale již také jako obživa vesnických muzikantů.

„Dějiny lidové písně, hudby a tance jsou velmi poučné. Dnes již nevěříme, jako kdysi romantici, že folklór je čistým, nezkaženým a ničím neovlivněným produktem tajemného tvůrčího génia prostého venkovského lidu. Naopak, dějiny lidové písně, hudby a tance jsou dějinami neustálého míšení různorodých vlivů a neustálého přetavování rozmanitých umělých impulsů v mohutném toku tradiční věkovité kultury, zejména v prostředí těch vrstev, které v historické relativitě tohoto pojmu můžeme nazvat lidovými.“¹¹

11 Československá vlastivěda, díl III. Lidová kultura, str. 301

OBSAZENÍ LIDOVÉ KAPELY

Obsazení lidové kapely z oblasti jižních Čech je nejčastěji tvořeno smyčcovými a dřevěnými dechovými nástroji. Nejčastější složení bývalo z 1. a 2. houslí, 1-2 klarinety, flétna, basa (v novějších obsazeních lze nahradit violoncellem), 2-4 kontry (nástroje, které hrají rytmickou a harmonickou příznávku. Nejčastěji housle nebo viola). Spíše v oblasti západních Čech se dodnes udržela tradice dud a dudácké muziky.

Housle

Jejich hra závisí na typu písni a její funkci.

V moderním zpracování lidových písní, je důležité zachytit cit pro rytmus a frázování. První dobové nahrávky z let 1924 - 1937 jsou často plné hudebních nedokonalostí i přes výrazné rytmické cítění.

První housle jsou hlavním nositelem melodie, pokud je v muzice více houslí tak nejčastěji hrají ve dvojhlasě.

Klarinet

Tak jako u hry na housle i při hře na klarinet je důležitý typ písni. Při rychlých tanečních písních jsou klarinety posazeny do vyšší polohy, naopak při pomalých písních hrají v nižší poloze, aby pomáhaly doplnit harmonii. Velmi často také zdvojují hru houslí s jejich typickými ozdobami.

Basa

Často doprovází hrou na těžké doby. V doprovodu se neobjevují pouze základní tóny tóniky a dominanty, ale běžně se při hře využívají i ostatní tóny tónického, subdominantního a dominantního akordu či různé basové ozdoby.

Vozembouch

Taktěž ozembouch, je rytmický nástroj různých podob. Složený z dlouhé tyče, bubínku nebo tamburíny a činelu. Někdy bývá doplněn i o strunu, na kterou se hrálo dřevěným ozubeným „smyčcem“. V novodobých podobách se taktěž objevuje valcha.

V novodobé historii se setkáváme s různými označeními pro jednotlivá hudební uskupení oblasti jihozápadních Čech. Samotná dudácká hra má zastání nejvíce na Chodsku, ale i přesto označení selské muziky se používá v celé oblasti.

Malá selská muzika

Dudy

Housle (tzv. krátké housle)

Es klarinet

Velká selská muzika

Dudy

Housle

Es klarinet, B klarinet

Malá dudácká muzika

Jedny nebo dvoje dudy

Housle

Es klarinet, B klarinet

Kontrabas

Velká dudácká muzika

Dvoje dudy

Dvoje až troje housle

Es klarinet, B klarinet

Kontrabas

Dudácká hra má svá specifika, a proto vznikla různá označení melodických vedení.

- Jihočeská floskule

- „Je diatonický sestup na dominantu tóniny v českých lidových písniích instrumentálního typu. Pojem jihočeská floskule byl zaveden J. Marklem jako označení melodického idiomu odvozeného z dudácké melodie a tónových možností českých dud. Tento způsob kadencování je přízračný zejména pro písně z regionů, kde přežila dudácká hra, tedy z jižních a západních Čech. Jihočeská floskule někdy mívá šestý stupeň tóniny podobně jako dudácká tónová řada ve své spodní části tento tón neobsahuje. V různých rytmických modifikacích bývá závěrečný tón floskule opatřen fermatou.“¹²

12 Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska

ROZVOJ HUDEBNOSTI

Disciplína rozvoje hudebnosti u dětí je velmi rozsáhlá a to nejen díky různým potřebám v různém věku. Hudebnost můžeme definovat jako individuální psychologickou charakteristiku osobnosti nebo také jako vlastnost určující poměr našeho psychického života k hudbě.

Samotný rozvoj hudebnosti u dětí umožňují jevy – vlohy a schopnosti.

„Schopnost je relativně stálá psychická vlastnost, která umožňuje úspěšně vykonávat činnosti v dané oblasti. Schopnosti jsou obvykle chápány jako naučené, získané dispozice. Vlohy jsou vrozené dispozice pro určitou činnost, odpovídají tomu, co nazýváme nadáním.“¹³

Jednotlivé schopnosti můžeme rozdělit do oblastí

- sluchově percepční
- sluchově pohybové
- analytické a syntaktické
- rytmické cítění
- tonální cítění
- harmonické cítění
- emocionální reakce
- hudebně intelektové schopnosti

„Seashore chápal hudebnost jako souhrn následujících dovedností

- *základní sensorická kapacita, která se týká rozlišování tónové výšky, intenzity, délky a barvy*
- *základní motorická kapacita, která se vztahuje ke zpěvu a nástrojové hře*
- *hudební představivost*
- *hudební paměť*
- *hudební inteligence (související s obecnou inteligencí)*
- *skupina faktorů, mezi něž patří hudební cítění, temperament, celková fyzická dispozice, zájem o hudbu i umění všeobecně a další.“¹⁴*

13 FRANĚK M. Hudební psychologie, 2009, str. 142

14 FRANĚK M. Hudební psychologie, 2009, str. 148

„Oproti tomu Gordon přisuzuje k základu hudebnosti – sluchovost, která má pět vývojových stádií

- *vnímání zvuku*
- *chápaní tónů v kontextu tonality, rytmu a metra*
- *hledání hudebního významu v tom, co posluchač slyší*
- *jedinec si začne uvědomovat, že to, co slyší, již slyšel někdy předtím*
- *schopnost předvídat, jak bude to, co posluchač slyší, dále pokračovat“¹⁵*

S těmito pojmy úzce souvisí nadání.

15 FRANĚK M. Hudební psychologie, 2009, str. 149

SLOŽENÍ KAPEL U DFS A DĚTSKÝCH LIDOVÝCH MUZIK OBLASTI JIHOZÁPADNÍCH ČECH

Pro rozvoj lidové hudby u dětí je důležitá podpora od rodičů, obce, ale také jednotlivých ZUŠ. Z tohoto důvodu, jsem se rozhodla uvést složení kapel u dětských folklorních souborů a dětských muzik.

Díky jednotlivým souborům můžeme pozorovat jaký vliv má na tento rozvoj zapojení obce. Často se setkáváme s názorem že folklor je něco starého, divného, nepotřebného.

DFS Bárováček (České Budějovice)

Má vlastní kapelu, která funguje při ZŠ a MŠ J.Š.Baara v Českých Budějovicích. Dětská kapela spolupracuje s dudáckou muzikou. Momentálně jsou děti doprovázeny zčásti i dospělými ve složení 4 housle (2 děti), 2 klarinety (1 dítě), dudy a kontrabas. Toto hudební uskupení vede Mgr. Vladimír Čunát – ředitel školy.¹⁶

Blatáček Ševětín (Ševětín)

Při DFS Blatáček hraje kapela Blatáckého souboru Ševětín ve složení 3 housle, 2 klarinety, 2 dudy a kontrabas. Kapelu vede Ing. Petr Nováček.¹⁷

Borovánek (Borovany)

Má vlastní kapelu, která funguje pod ZUŠ Borovany a skládá se ze 3 houslí, 3 klarinetů a harmoniky.¹⁸

FS Bystřina (Zliv)

Dříve známý jako DFS Bystřinka, který fungoval v letech 1972 – 1984. K jeho obnově došlo v roce 2010 taktéž jako dětský, ale už s názvem Bystřina. Soubor 4 roky po

¹⁶ *Bárováček* [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.barovacek.zsbaara.cz/>

¹⁷ *Blatácký soubor Ševětín* [online]. Ševětín [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.blatak.cz/>

¹⁸ *Základní umělecká škola Borovany*. [online]. Borovany, 2014 [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.zusborovany.cz/>

obnovení vystupoval s doprovodem reprodukováné hudby, kterou jim nahrávala kapela Furiantu. Nyní už má soubor kapelu svojí, složenou z dětských i dospělých muzikantů. Momentálně hrají ve složení 3 housle, dudy, kontrabas. Vedoucí souboru i kapely je Tereza Kadlecová.¹⁹

DFS Doudlebánek (Doudleby)

Při DFS Doudlebánek hraje kapela Národopisného souboru Doudleban složená z houslí, 2 harmonik, vozembouchu, trubky a kontrabasu.²⁰

DFS Dubínek (Sezimovo Ústí)

Funguje při ZŠ Sezimovo Ústí, ale kapelu má dospělou s jedním malým muzikantem, dudáčkem, který má oporu v kapele 2 houslí, 2 klarinetů, 2 dud, 2 kontrabasů a vozembouchu. Vedoucí souboru i kapely je Andrea Lacinová.²¹

DFS Javoráček (Lomnice nad Lužnicí)

Při DFS Javoráček hraje kapela folklorního souboru Javor ve složení 2 housle, 2 klarinety, dudy a kontrabas.²²

DFS Jiskříčka (Plzeň)

I v DFS Jiskříčka zprvu hrála kapela z folklorního souboru Jiskra, ale již od roku 1983 má soubor svou vlastní dětskou kapelu nazývanou Muza, nyní v sestavě 3 housle, 2 klarinety, dudy, flétna a kontrabas. Vedoucí Muzy je Jana Bísková.²³

19 *Folklorní soubor Bystřina ze Zlivi* [online]. Zliv, 2015 [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <http://www.bystrina.cz/>

20 *Doudlebánek* [online]. Doudleby, 2015 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: http://www.doudleban.byl.cz/doudlebanek/doudlebanek_hlavni.htm

21 *Dubínek* [online]. Sezimovo Ústí [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.zs2-su.cz/druzina/>

22 *Dětský soubor Javoráček* [online]. Lomnice nad Lužnicí, 2005 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.souborjavor.cz/javoracek.php>

23 *DSPaT Jiskříčka* [online]. Plzeň, 2004 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.jiskricka-plzen.cz/>

DFS Jitřenka (Český Krumlov)

S DFS Jitřenka spolupracují dvě dudácké kapely, jedna složená z muzikantů dospělého folklorního souboru Růže a druhá dětská.²⁴

Děti Kovářovanu (Kovářov)

Dříve tento DFS vystupoval jako Kovářovánek, který doprovázela Pavla Škochová na keyboard. Současně se změnou vedení se změnil i doprovod a děti nyní doprovází členové kapely Jihočeského folklorního souboru Kovářovanu ve složení 2 klarinety, akordeon a kontrabas.²⁵

DFS Malý Furiant (České Budějovice)

Při DFS Malý Furiant hraje kapela folklorního souboru Furiant ve složení 3 housle, 2 klarinety, dudy, kontrabas a akordeon.²⁶

Malá dudácká muzika P. Reitmaiera (Strakonice)

Je hudební uskupení při ZUŠ Strakonice, které hraje především písně z Prácheňska, ale také z oblasti jihozápadních Čech. Nyní jsou obsazením blíže velké dudácké muzice než malé. V současnosti v souboru hrají 7 housle, 4 klarinety, 4 dudy, violoncello a kontrabas. Vedoucím a zároveň i autorem úprav je Pavel Reitmaier.²⁷

DFS Mladinka (Plzeň)

V roce 1987 vznikla dětská kapela tehdy k souboru Škodováček, který v roce 1994 změnil jméno na Mladinka. V současnosti hrají s Mladinkou 5 housle, 2 klarinety, 2 dudy, zobcová flétna a kontrabas. Vedoucí hudební složky je Jaroslava Kaplanová.²⁸

24 *Jitřenka Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2017 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.jitrenkack.cz/>

25 *Jihočeský folklorní soubor Kovářovan* [online]. Kovářov, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.kovarovan.cz/>

26 *Malý Furiant* [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://malyfuriant.estranky.cz/>

27 *Malá dudácká muzika* [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.zus-strakonice.cz/o-skole/orchestra-soubory/mala-dudacka-muzika>

28 *Mladinka* [online]. Plzeň, 2019 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.mladinka.cz/>

DFS Libíňáček (Prachatice)

Má svojí dětskou kapelu složenou z klarinetu, příčné flétny, 2 akordeonů a kontrabas.²⁹

DFS Písečánek (Písek)

S DFS Písečánek hraje kapela Parkánek, která je vedená pod ZUŠ Písek. Nejčastěji děti doprovází 4 housle, 2 klarinety, akordeon a kontrabas. Vedoucí kapely je František Staněk.³⁰

DFS Plzeňáček (Plzeň)

Funguje při ZUŠ B. Smetany od roku 1996. Jedná se o lidovou muziku pouze s pěveckým doprovodem. Momentálně hrají ve složení 9 housle, 4 klarinety, dudy, zobcová flétna, příčná flétna, kontrabas, 2 vozembouchy, pod vedením Olgy Hráchové a Jana Rezka.³¹

DFS Prácheňáček (Strakonice)

I ve Strakonících měli zpočátku s muzikanty problém, proto DFS Prácheňáček v době vzniku vystupoval pouze za doprovodu zpěvu, někdy i dud. V průběhu let se doprovázející kapela proměňovala, jako první doprovázela děti Dudácká muzika LŠU, následně dětská muzika Meteláček (fungovala při LŠU Plzeň), Strakonická dudácká muzika (dospělá kapela, která s dětmi vydržela pouze 2 roky), uskupení učitelů a žáků z volyňské LŠU, Malá dudácká muzika P. Reitmaiera. Nyní s dětmi hraje kapela ve složení 2 housle, 2 klarinety, 2 dudy a kontrabas.³²

29 *Libíňáček* [online]. Plzeň [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://schw-kan.com/libin-s/>

30 *Písečánek* [online]. Písek, 2015 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.pisecan.cz/pisecanek>

31 *Plzeňáček* [online]. Plzeň, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://plzenacek.estranky.cz/>

32 *Prácheňáček* [online]. Strakonice [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.prachenacek.cz/>

DS Radost (Kamenný Újezd)

S dětským souborem Radost spolupracuje Venkovská dudácká skupina Bedrník, která je složená z muzikantů dětských i dospělých. Momentálně hrají ve složení 3 housle (2 děti), 2 klarinety (1 dítě), 5 dudy (3 děti), kontrabas a vozembouch.³³

DFS Soběslavský Ráček (Soběslav)

V prvních letech vzniku spolupracoval Soběslavský Ráček s kapelou folklorního souboru Soběslavská chasa mladá, po změně vedení dospělého souboru se děti musely spokojit s hudbou reprodukovanou. Momentálně děti doprovází dospělí muzikanti, kteří k folkloru našli cestu nedávno, ale i v Soběslavi se blýská na lepší časy a dětská folklorní kapela je již v dohledu, teď zbývá jen doufat, že malé muzikanty bude folklor bavit tak, jako tanečnický. Momentálně je kapela ve složení 2 housle, 2 klarinety a violoncello.

Dětská lidová muzika TřemCha (Třemošná)

Je vedená pod ZUŠ Třemošná a spolupracuje s DFS Úsměváčkem a FS Úsměv. Děti hrají v sestavě 5 houslí, 4 klarinetů, dudy, fanfrnoch, violoncello a kontrabas. Vedoucí kapely je Helena Šandová.³⁴

DFS Úsměváček (Horní Bříza)

Slouží jako příprava folklorního souboru Úsměv. Spolupracují s dětskou lidovou muzikou TřemCha.³⁵

DFS Úslaváček (Starý Plzenec)

Soubor byl původně založen jako lidová muzika při ZUŠ Starý Plzenec. I přes počáteční problémy s obsazením, kdy klarinetové party hrály flétny nyní je kapela v plné sestavě

33 *Folklorní soubor Radost* [online]. Kamenný Újezd, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.radostfs.cz/>

34 *Dětská lidová muzika TřemCha* [online]. Třemošná, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: http://www.zustremosna.cz/soubory#folklorni_soubor

35 *Folklorní soubor Úsměv Horní Bříza* [online]. Horní Bříza, 2014 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://soubor-usmev.webnode.cz/>

ve složení 6 housle, 3 klarinety, 2 zobcové flétny, příčná flétna a kontrabas. Úpravy písni provádí vedoucí souboru Kateřina Palátová.³⁶

DFS Úsvit'áček (České Budějovice)

Děti z DFS Úsvit'áček doprovází kapela folklorního souboru Úsvit, ve složení 3 housle, 2 klarinety, 2 dudy, akordeon, kontrabas a vozembouch³⁷

Dětská lidová muzika Vozembach (Dobřany)

Funguje při ZUŠ J. S. Bacha v Dobřanech od roku 2006. V současnosti má podobu tzv. velké dudácké muziky ve složení 5 housle, 2 klarinety, 4 flétny, 3 dudy, 3 kontrabasy a vozembouch. Ačkoliv v původním složení velké dudácké muziky nejsou flétny, v tomto složení jsou doplněny. Zprvu pro nedostatek klarinetů hrály flétny klarinetové party. Vedoucími souboru jsou Magda Vozárová a Kryštof Křemenák.³⁸

36 *Lidový soubor Úslaváček* [online]. Starý Plzenec, 2007 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.zusstaryplzenec.cz/lidovy-soubor-uslavacek>

37 *Dětský folklorní soubor Úsvit'áček* [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/Usvitacek/>

38 *Lidová muzika Vozembach* [online]. Dobřany, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.zus-dobran.cz/soubory-1/vozembach-lidova-muzika/>

HUDEBNÍ FORMY

Z hlediska hudebních forem je lidová píseň malou jednodílnou nebo dvoudílnou formou. Nejčastěji se jedná o strofickou píseň (obvykle dvoudílná forma), ve které se jednotlivé sloky zpívají na stejnou melodii. Druhý díl bývá použit jako mezihra, často také jako předehra a dohra.

„Harmonie píseň lidová nepotřebuje, ano jsou i některé, najmě mezi jihoslovanskými (zejména srbské), jež vůbec ani harmonisovati nelze. Pokud však odíváme píseň lidovou rouchem harmonickým, necht' děje se to vždy způsobem nejprostším, v duchu lidovém. Veškerá umělá harmonisace nesluší lidové písni, jsouc jí naprosto cizí; lid pravidel harmonie neznalý harmonisuje přes to zhusta píseň sám, podkládaje jí harmonii přírodou jemu vštěpenou, a jest věru s podivením, kterak dovede často, pouhým instinktem veden, vystihnouti případný harmonický výraz, a byť to i byly pouze paralelní tercie či seksty k dané melodii, opřeny základními tóny harmonie tónické, dominantní a subdominantní. Tento způsob přirozené, samorostlé harmonisace sluší idealisovati, pokud jde o to, předvésti lidovou píseň v úboru harmonickém.“³⁹

Pro hudební analýzu jednotlivých písniček můžeme využít různé postupy. Rozborem lidových písniček se zabývali např. Jan Rittersberk, Otakar Hostinský, Čeněk Holas, Josef Vycpálek, Lubomír Tyllner

„Písňe mající v sudých verších o slabiku méně, napomáhá symetrii kladouc na příslušných místech jednou půlnotou oproti čtvrtnotám veršů lichých, podruhé dvě čtvrtnoty na jednu slabiku. Tím způsobem přicházíme ku prostředkům, jimiž skladateli dosící lze naproste souměrnosti i při verších nedůsledně souměrných, po případě při verších zcela nesouměrných, anebo posléz při verších sice souměrných, v nichž však konec věty nespadá v jedno s koncem verše. Ve případech takých zpomoci lze

- a. *klademe-li noty větší hodnoty při verších kratších oproti notám hodnoty menší při delších verších*
- b. *užíváme-li dvou po příp. Více not na jednotlivé slabiky veršů kratších oproti ryze deklamačnímu rázu veršů delších*
- c. *opakujeme-li při verších kratší slova nebo celé fráze*

39 STECKER Karel. Formy hudební, str. 183

d. *při písniích s průvodem nedostatek symetrie v melodii dle okolnosti průvodem doplňující*⁴⁰

40 STECKER Karel. *Formy hudební*, str. 141

PRAKTICKÁ ČÁST

Pro analýzu lidových písní využívám především vzoru Lubomíra Tyllnera.⁴¹

Komplexní hudební analýza je složena z těchto oblastí

- melodika a rytmika
- forma
- metrum
- tempo
- výstavba textu a deklamace

Jednotlivé úpravy pro děti nejsou vždy podle historických vzorů, ale snažím se jim co nejvíce přiblížit. Doporučuji při praxi neopomíjet, že písňe je třeba upravovat a rozepisovat pro jednotlivé hudební nástroje s ohledem na rozsah hlasu dětí, které budou zpívat, aby písňe byly v jejich rozsahu a dobře se jim zpívaly.

Příklady úprav:

- houslové a klarinetové party bývají často zdvojené v oktávách, doplněné pouze o klarinetové vyhrávky
- klarinetové party píši ve střední poloze, protože začínajícím klarinetistům se v této poloze hraje lépe, i přes možnou nedokonalou zvukomalebnot, kdy klarinety mohou znít huhňavě, ačkoliv ve staré lidové muzice by pištěly ve vysoké poloze
- basový part je psán pro violoncello nikoliv pro kontrabas, protože mezi malými muzikanty je podstatně více cellistů oproti basistům

V praxi jsem tyto úpravy písní vyzkoušela v DFS Soběslavský Ráček, kde dětská kapela hraje ve složení 2 housle, 2 klarinety, violoncello. Kapela doprovází děti při jejich tanečních vystoupeních, které bývá složeno většinou z 10 písniček. Tancující děti zároveň jednotlivé písňe zpívají.

41 TYLLNER, Česká lidová píseň

Janek

♩ = 70

This system contains five staves. The top two staves are labeled 'Housle' and the bottom three are 'B klarinet' and 'Violoncello'. The music is in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first staff has a tempo marking of quarter note = 70. The first two staves play a melody of eighth notes, while the other three staves play a rhythmic accompaniment of eighth notes.

8

This system contains five staves. The top two are labeled 'Hsl.' and the bottom three are 'B kl.', 'B kl.', and 'Vc.'. The music continues in 3/4 time with a key signature of one sharp. The first two staves play a melody of eighth notes, while the other three staves play a rhythmic accompaniment of eighth notes. The system ends with a double bar line.

Hudební analýza

- tónina – G dur
- název tance - přibíračka
- formová skupina (= počet melodických článků) - 4
- forma – A, B
- počet taktů – 3||2+2, 2+3
- melodie – b“||a-a‘, b-b“
- intervaly
 - největší rozsah – čistá kvinta
 - největší zpěvný interval – velká tercie
- okrajové tóny (1. housle – jako nositel zpěvné melodie)
 - spodní - c²
 - horní - g²
- rytmus – 1 rytmický celek (opakovaný)
- tempo - $\text{♩} = 70$

Kde je Zálší

$\text{♩} = 110$

This system contains five staves of music. The top two staves are labeled 'Housle' (Violins) and the bottom two are labeled 'B klarinet' (Bass Clarinets). The bottom-most staff is labeled 'Violoncello' (Cello). The music is in 3/4 time with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The tempo is marked as quarter note = 110. The first staff (Violins) has a melodic line with a long note in the second measure. The second staff (Bass Clarinets) has a similar melodic line. The third and fourth staves (Bass Clarinets) have a more rhythmic line with eighth notes. The fifth staff (Cello) has a steady eighth-note accompaniment.

8

This system contains five staves of music. The top two staves are labeled 'Hsl.' (Horns) and the bottom two are labeled 'B kl.' (Bass Clarinets). The bottom-most staff is labeled 'Vc.' (Cello). The music continues in the same 3/4 time and key signature. The first staff (Horns) has a melodic line with a long note in the second measure. The second staff (Bass Clarinets) has a similar melodic line. The third and fourth staves (Bass Clarinets) have a rhythmic line with eighth notes. The fifth staff (Cello) has a steady eighth-note accompaniment.

16

Two Horns (Hsl.), two Bass Clarinets (B kl.), and Violoncello (Vc.).

The score for measures 16-23 features a key signature of two flats (B-flat major or D-flat minor) and a common time signature. The Horns play a melodic line with a long note in measure 17. The Bass Clarinets play a rhythmic accompaniment of eighth notes. The Violoncello plays a steady eighth-note bass line. A double bar line with repeat dots appears at the end of measure 23.

24

Two Horns (Hsl.), two Bass Clarinets (B kl.), and Violoncello (Vc.).

The score for measures 24-31 continues the musical material. The Horns play a melodic line with a long note in measure 25. The Bass Clarinets play a rhythmic accompaniment of eighth notes. The Violoncello plays a steady eighth-note bass line. A double bar line with repeat dots appears at the end of measure 31.

32

Hsl.

Hsl.

B kl.

B kl.

Vc.

Hudební analýza

- tónina – B dur
- název tance -
- formová skupina (= počet melodických článků) - 4
- forma – A, B
- počet taktů – 6||4+4+3+4, 6+6
- melodie – c“||a-a‘-b-a“, c-c‘
- intervaly
 - největší rozsah – malá septima
 - největší zpěvný interval – velká sexta
- okrajové tóny (1. housle – jako nositel zpěvné melodie)
 - spodní - c²
 - horní - b²
- rytmus – 3 rytmické celky
- tempo - $\text{♩} = 110$

Na Řečickém rynku

$\text{♩} = 80$

Housle

Housle

B klarinet

B klarinet

Violoncello

1. Na Ře - či - ckým ryn - ku,

7

Hsl.

Hsl.

B kl.

B kl.

Vc.

ká - men na ka - mín - ku. Vzká - zal mě můj mi - lý o jed - nu hu - bin - ku.

Hudební analýza

- tónina – C dur
- název tance - kolový
- formová skupina (= počet melodických článků) - 4
- forma – A, B
- počet taktů – 2+2||2+2 //:2+2://
- melodie – c-b‘||a-b, c-b‘
- intervaly
 - největší rozsah – velká sexta
 - největší zpěvný interval – čistá kvarta
- okrajové tóny (1. housle – jako nositel zpěvné melodie)
 - spodní - c²
 - horní - a²
- rytmus – 3 rytmické celky
- tempo - $\text{♩} = 80$

Sedlák

$\text{♩} = 70$

Housle

Housle

B klarinet

B klarinet

Violoncello

7

Hsl.

Hsl.

B kl.

B kl.

Vc.

12

Hsl.

Hsl.

B kl.

B kl.

Vc.

Hudební analýza

- tónina – C dur
- název tance - mateník
- formová skupina (= počet melodických článků) - 2
- forma – A, B
- počet taktů – 3||3+3, 2+2+3
- melodie – a' || a-a', b-b'-a'
- intervaly
 - největší rozsah – čistá decima
 - největší zpěvný interval – velká septima
- okrajové tóny (1. housle – jako nositel zpěvné melodie)
 - spodní - g
 - horní - c²
- rytmus – 2 rytmické celky
- tempo - $\text{♩} = 70$

Sekera, motyka

$\text{♩} = 80$

The musical score is arranged in five staves. The top staff is a vocal line with lyrics. The second and third staves are for two voices (Hsl.). The fourth and fifth staves are for piano accompaniment (B kl. and Kb.). The tempo is marked as quarter note = 80. The key signature has one sharp (F#). The score is divided into two systems, with the first system starting at measure 10 and the second at measure 16. The lyrics are: "pil-ka, vá-lec, pojd' má mi-lá sem. Pojd' má mi-lá do ko-már-ky, leh-ne-me si do pos-týl-ky. Se-ke-ra, mo-ty-ka, pil-ka, vá-lec, pojd' má mi-lá sem." The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and a melody in the right hand with triplets.

10
Hsl. pil-ka, vá-lec, pojd' má mi-lá sem. Pojd' má mi-lá do ko-már-ky, leh-ne-me si
Hsl.
B kl.
B kl.
Kb.

16
Hsl. do pos-týl-ky. ³ Se-ke-ra, mo-ty-ka, ³ pil-ka, vá-lec, pojd' má mi-lá sem.
Hsl. ³ ³
B kl. ³ ³
B kl. ³ ³
Kb.

Hudební analýza

- tónina – C dur
- název tance - kolový
- formová skupina (= počet melodických článků) - 4
- forma – A, B
- počet taktů – 4||4+4, 4+4
- melodie – a' || a-a', b-a'
- intervaly
 - největší rozsah – velká septima
 - největší zpěvný interval – velká tercie
- okrajové tóny (1. housle – jako nositel zpěvné melodie)
 - spodní - d²
 - horní - c³
- rytmus – 3 rytmické celky
- tempo - $\text{♩} = 80$

Sil jsem proso

The musical score is arranged in two systems. The first system includes parts for two Housle (Horn) instruments, two B klarinet (Bass Clarinet) instruments, and a Violoncello (Cello). The second system includes parts for two Hsl. (Horn) instruments, two B kl. (Bass Clarinet) instruments, and a Vc. (Cello). The music is written in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first system spans measures 1 through 8, and the second system spans measures 9 through 16. The Housle parts play a simple harmonic accompaniment, while the B klarinet parts play a more active melodic line. The Violoncello part provides a rhythmic and harmonic foundation.

17

Hsl.

Hsl.

B kl.

B kl.

Vc.

25

Hsl.

Hsl.

B kl.

B kl.

Vc.

34

Hsl.

Hsl.

B kl.

B kl.

Vc.

Hudební analýza

- tónina – C dur
- název tance - třasák
- formová skupina (= počet melodických článků) - 3
- forma – A, B
- počet taktů – 8||8+8, 8+8
- melodie – a' || a-a, b-a'
- intervaly
 - největší rozsah – čistá oktáva
 - největší zpěvný interval – čistá oktáva
- okrajové tóny (1. housle – jako nositel zpěvné melodie)
 - spodní - c²
 - horní - c³
- rytmus – 3 rytmické celky
- tempo - $\text{♩} = 120$

Strejček Nimra

♩ = 70

Housle
Housle
B klarinet
B klarinet
Violoncello

7
Hsl.
Hsl.
B kl.
B kl.
Vc.

Hudební analýza

- tónina – C dur
- název tance - natřásaná
- formová skupina (= počet melodických článků) - 4
- forma – A, B
- počet taktů – 4||4,4
- melodie – a'-b' || a-b, a'-b'
- intervaly
 - největší rozsah – čistá kvinta
 - největší zpěvný interval – velká tercie
- okrajové tóny (1. housle – jako nositel zpěvné melodie)
 - spodní - c²
 - horní - g²
- rytmus – 1 rytmický celek (opakovaný)
- tempo - $\text{♩} = 70$

Šly panenky silnicí 5

$\text{♩} = 110$

Score for measures 1-7. The piece is in 3/4 time with a tempo of 110. The key signature has one sharp (F#). The instruments are:

- Housle (Violin): Treble clef, playing a melody of eighth and quarter notes.
- Housle (Violin): Treble clef, playing a melody of eighth and quarter notes.
- B klarinet (Bass Clarinet): Treble clef, playing a melody of eighth and quarter notes.
- B klarinet (Bass Clarinet): Treble clef, playing a melody of eighth and quarter notes.
- Kontrabas (Double Bass): Bass clef, playing a steady eighth-note accompaniment.

8

Score for measures 8-12. The instruments are:

- Hsl. (Horn): Treble clef, playing a melody of quarter and eighth notes.
- Hsl. (Horn): Treble clef, playing a melody of quarter and eighth notes.
- B kl. (Bass Clarinet): Treble clef, playing a melody of eighth and quarter notes.
- B kl. (Bass Clarinet): Treble clef, playing a melody of eighth and quarter notes.
- Kb. (Double Bass): Bass clef, playing a steady eighth-note accompaniment.

13

Hsl.

Hsl.

B kl.

B kl.

Kb.

Detailed description: The image shows a musical score for five instruments. The first two staves are for Horns (Hsl.), the next two for Baritone Clarinets (B kl.), and the bottom staff for Bassoon (Kb.). The music is in a key with two sharps (F# and C#) and a 2/4 time signature. The first four measures of each staff are marked with a repeat sign. The Horns play a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The Baritone Clarinets play a similar melody: F#4, G#4, A4, B4, A4, G#4, F#4. The Bassoon plays a rhythmic pattern of eighth notes: G3, A3, B3, C4, B3, A3, G3.

Hudební analýza

- tónina – C dur
- název tance -
- formová skupina (= počet melodických článků) - 4
- forma – A, B
- počet taktů – 2+2||4+4 //:2+2://
- melodie – b-b' || a-a', b-b'
- intervaly
 - největší rozsah – čistá oktáva
 - největší zpěvný interval – čistá kvarta
- okrajové tóny (1. housle – jako nositel zpěvné melodie)
 - spodní - c²
 - horní - c³
- rytmus – 2 rytmické celky
- tempo - $\text{♩} = 110$

Už je sluníčko

First system of the musical score for 'Už je sluníčko'. It consists of five staves: two for Horns (Housle), two for B Clarinets (B klarinet), and one for Violoncello (Violoncello). The music is in 3/4 time, key of D major, and begins with a repeat sign. The Horns play a melody of quarter notes, while the Clarinets play a more active eighth-note pattern. The Cello provides a simple bass line.

Second system of the musical score, starting at measure 10. It features five staves: two for Horns (Hsl.), two for B Clarinets (B kl.), and one for Violoncello (Vc.). The music continues with the same instrumentation and key signature. The Horns and Clarinets continue their respective parts, and the Cello maintains its bass line. The system concludes with a double bar line.

Hudební analýza

- tónina – G dur
- název tance -
- formová skupina (= počet melodických článků) - 3
- forma – A
- počet taktů – 4||4+4+4
- melodie – a“||a-a‘-a“
- intervaly
 - největší rozsah – velká decima
 - největší zpěvný interval – čistá kvarta
- okrajové tóny (1. housle – jako nositel zpěvné melodie)
 - spodní - g¹
 - horní - h²
- rytmus – 2 rytmické celky
- tempo - $\text{♩} = 110$

Zelí

$\text{♩} = 190$

This system contains five staves. The top two staves are labeled 'Housle' and the bottom three are 'B klarinet' and 'Violoncello'. The music is in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first staff (Housle) has a treble clef and contains a melody of quarter notes. The second staff (Housle) has a treble clef and contains a melody of quarter notes. The third staff (B klarinet) has a treble clef, a key signature of one sharp, and contains a melody with eighth-note patterns. The fourth staff (B klarinet) has a treble clef, a key signature of one sharp, and contains a melody with eighth-note patterns. The fifth staff (Violoncello) has a bass clef and contains a simple bass line of quarter notes.

8

This system contains five staves. The top two are 'Hsl.', the middle two are 'B kl.', and the bottom is 'Vc.'. The music continues in 3/4 time with a key signature of one sharp. The first staff (Hsl.) has a treble clef and contains a melody of quarter notes. The second staff (Hsl.) has a treble clef and contains a melody of quarter notes. The third staff (B kl.) has a treble clef, a key signature of one sharp, and contains a melody with eighth-note patterns. The fourth staff (B kl.) has a treble clef, a key signature of one sharp, and contains a melody with eighth-note patterns. The fifth staff (Vc.) has a bass clef and contains a simple bass line of quarter notes.

16

Hsl.

Hsl.

B kl.

B kl.

Vc.

Hudební analýza

- tónina – C dur
- název tance -
- formová skupina (= počet melodických článků) - 1
- forma – A, B
- počet taktů – 4||4+4, 4+4
- melodie – b' || a, -a' b-b'
- intervaly
 - největší rozsah – čistá kvinta
 - největší zpěvný interval – velká tercie
- okrajové tóny (1. housle – jako nositel zpěvné melodie)
 - spodní - a²
 - horní - d²
- rytmus – 1 rytmický celek
- tempo - $\text{♩} = 190$

ZÁVĚR

Veškeré poznatky, které jsem načerpala při psaní teoretické části, jsem využila v praktické části, kde jsem rozepisovala vybrané písně pro jednotlivé hudební nástroje a prováděla jejich celkovou analýzu. U písní, které jsem analyzovala, jsem zjistila, že v rámci celkového rozsahu je největší interval čistá oktáva. Rozsahově se písně pohybují nejčastěji v intervalovém rozmezí kvinty v jednočárkované oktávě. Nejlepší je upravovat písně do tónin C dur, G dur a B dur, protože mají nejméně předznamenání a jsou vhodnou tóninou i pro veškeré zmiňované instrumenty v mé práci.

Můj cíl se mi podařilo naplnit, díky získaným poznatkům a definicím v teoretické části, jsem si vytvořila úpravu a analýzu několika našich lidových folklorních písní, které jsem aplikovala přímo v praxi, při vedení dětské folklorní kapely v souboru Sohěslavský Ráček. Písně se dětem učily a hrály mnohem lépe a s větším zájmem, než písně, které se doposud učili v ZUŠ.

Vytvořila jsem sborník, který sčítá 10 písní, které jsou typické pro jihočeský kraj, oblast Soběslavi a Blat. U každé písně je stručná analýza, z které pedagog nebo vedoucí souboru. Může si podle jednotlivých charakteristik vybírat písně, které jsou si podobné a ví, že byli nejvhodnější pro jeho dětské zpěváky a muzikantky, vhodně zvoleny vzhledem k jejich schopnostem, dovednostem, věku a individuálním zvláštnostem.

Myslím si, že v mé práci lze najít typy a osnovy, jak písně upravovat, které lze aplikovat nejen ve folklorním souboru, ale i při běžné pedagogické praxi v hudební výchově na 1. a 2. stupni základní školy a pro volnočasové pedagogy, rodiče a obecně pro kohokoliv, kdo se věnuje aspoň trochu hudbě, má zájem o lidové tradice a folklór a rád by ho udržoval dále i v mladších generacích.

ZDROJE

- BONUŠ, František. Dítě a tanec. Vyd. První. České Budějovice: Krajské kulturní středisko v Českých Budějovicích, 1980
- BROUČEK, Stanislav. JEŘÁBEK, Richard. Lidová kultura – Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. vyd. první. Mladá fronta, 2007. ISBN 978-80-204-1711-4
- FRANĚK, Marek. Hudební psychologie. 1. dotisk 1. vydání. Praha: Karolinum 2007
- FRYŠOVÁ, Emilie. Jihočeská Blata. vyd. první. Praha: vlastním nákladem, 1913
- HOLAS, Čeněk. České národní písně. Praha: nakladatelství E.Beaufort, 1908
- JANEČEK, Karel. Hudební formy. Vyd. První. Praha: SNKLHU – Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1955
- MACEK, Josef. Československá vlastivěda. Díl III, Lidová kultura. Praha: Orbis, 1968
- MACEK, Petr. Slovník české hudební kultury. Praha: Editio Supraphon, 1997. ISBN 80-7058-462-9.
- PADRTA, Karel a kolektiv. Jihočeská vlastivěda řada A. Díl hudba. vyd. první. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství České Budějovice, 1987
- POSPÍŠILOVÁ, Jana. Folklor dětí a jeho etnologický výzkum. Brno: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2014
- SOUKUPOVÁ, Zora. Jihočeské tance. Díl I. vyd. druhé. České Budějovice: Krajské kulturní středisko v Českých Budějovicích, 1980
- SOUKUPOVÁ, Zora. Jihočeské tance. Díl II. vyd. druhé. České Budějovice: Krajské kulturní středisko v Českých Budějovicích, 1980
- STECKNER, Karel. Formy hudební, rozbor forem s úvahami historickými a literárními. Mladá Boleslav. Vačlena, 1905

- TYLLNER, Lubomír. Česká lidová píseň: historie, analýza, typologie. vyd. první. Praha: Bärenreiter Praha, 2019
- TYLLNER, Lubomír. Tradiční hudba – hledání kořenů. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2010
- TYLLNER, Lubomír. Úvod do studia lidové písně. České Budějovice: Pedagogická fakulta, 1989
- WEIS, Karel. Český jih a Šumava v písni. Díl 7. vyd. první. České Budějovice: vlastním nákladem, 1929
- WEIS, Karel. Český jih a Šumava v písni. Díl 8. vyd. první. České Budějovice: vlastním nákladem, 1929
- WEIS, Karel. Český jih a Šumava v písni. Díl 9. vyd. první. České Budějovice: vlastním nákladem, 1929
- WEIS, Karel. Český jih a Šumava v písni. Díl 10. vyd. první. České Budějovice: vlastním nákladem, 1929
- KOLEKTIV AUTORŮ. O lidovém tanečním umění. vyd. první. Praha: Orbis, 1954

Internetové zdroje

- *Folklorní sdružení České republiky* [online]. Strážnice, 1998 [cit. 2022-05-21]. Dostupné z: http://archiv.fos.cz/_fos/menu.phtml
- *Lidová kultura* [online]. Strážnice [cit. 2022-05-21]. Dostupné z: <https://www.lidovakultura.cz/>
- *Bárováček* [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.barovacek.zsbaara.cz/>
- *Blatácký soubor Ševětín* [online]. Ševětín [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.blatak.cz/>
- Základní umělecká škola Borovany. [online]. Borovany, 2014 [cit. 2022-07-08]. Dostupné z: <https://www.zusborovany.cz/>

- *Folklorní soubor Bystřina ze Zlivi* [online]. Zliv, 2015 [cit. 2022-07-08].
Dostupné z: <http://www.bystrina.cz/>
- *Doudlebanek* [online]. Doudleby, 2015 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z:
http://www.doudleban.byl.cz/doudlebanek/doudlebanek_hlavni.htm
- *Dubínek* [online]. Sezimovo Ústí [cit. 2022-06-14]. Dostupné z:
<https://www.zs2-su.cz/druzina/>
- *Dětský soubor Javoráček* [online]. Lomnice nad Lužnicí, 2005 [cit. 2022-06-14].
Dostupné z: <https://www.souborjavor.cz/javoracek.php>
- *DSPaT Jiskřička* [online]. Plzeň, 2004 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z:
<http://www.jiskricka-plzen.cz/>
- *Jitřenka Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2017 [cit. 2022-06-14].
Dostupné z: <https://www.jitrenkack.cz/>
- *Jihočeský folklorní soubor Kovářovan* [online]. Kovářov, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <http://www.kovarovan.cz/>
- *Malý Furiant* [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z:
<https://malyfuriant.estranky.cz/>
- *Malá dudácká muzika* [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2022-06-14].
Dostupné z: <https://www.zus-strakonice.cz/o-skole/orchestra-soubory/mala-dudacka-muzika>
- *Mladinka* [online]. Plzeň, 2019 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z:
<http://www.mladinka.cz/>
- *Libíňáček* [online]. Plzeň [cit. 2022-06-14]. Dostupné z:
<https://schw-kan.com/libin-s/>
- *Písečánek* [online]. Písek, 2015 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z:
<https://www.pisecan.cz/pisecanek>
- *Plzeňáček* [online]. Plzeň, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z:
<https://plzenacek.estranky.cz/>
- *Prácheňáček* [online]. Strakonice [cit. 2022-06-14]. Dostupné z:
<http://www.prachenacek.cz/>

- *Folklorní soubor Radost* [online]. Kamenný Újezd, 2022 [cit. 2022-06-14].
Dostupné z: <http://www.radostfs.cz/>
- *Dětská lidová muzika TřemCha* [online]. Třemošná, 2022 [cit. 2022-06-14].
Dostupné z: http://www.zustremosna.cz/soubory#folklorni_soubor
- *Folklorní soubor Úsměv Horní Bříza* [online]. Horní Bříza, 2014 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://soubor-usmev.webnode.cz/>
- *Lidový soubor Úslaváček* [online]. Starý Plzenec, 2007 [cit. 2022-06-14].
Dostupné z: <https://www.zusstaryplzenec.cz/lidovy-soubor-uslavacek>
- *Dětský folklorní soubor Úsvitáček* [online]. České Budějovice, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/Usvitacek/>
- *Lidová muzika Vozembach* [online]. Dobřany, 2022 [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.zus-dobrany.cz/soubory-1/vozembach-lidova-muzika/>